

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права, публічного управління
та національної безпеки
Кафедра економічної теорії,
інтелектуальної власності та публічного
управління

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

МИКИТЕНКО СЕРГІЙ ВІКТОРОВИЧ
(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

УДК 351.622.732.4:666.3
(індекс)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РЕСУРСОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КАМЕНЕОБРОБНОЇ ГАЛУЗІ
(тема роботи)

281 «Публічне управління та адміністрування»
(шифр і назва спеціальності)

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр
кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело

С. В. МИКИТЕНКО
(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи
ПЕРШКО Лариса Олександрівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

доктор економічних наук, доцент
(науковий ступінь, вчене звання)

Висновок кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

за результатами попереднього захисту: **МИКИТЕНКА Сергія Вікторовича**
допущено до захисту

Протокол засідання кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління № ____ від «__» грудня 2023 р.

Завідувач кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

к. е. н., професор
(науковий ступінь, вчене звання)

_____ (підпис)

Валентина ЯКОБЧУК
(власне ім'я та прізвище)

«__» грудня 2023 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **МИКИТЕНКО Сергій Вікторович** захистив
(прізвище, ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

_____ (науковий ступінь, вчене звання)

_____ (підпис)

Настасія ПУГАЧОВА
(власне ім'я та прізвище)

АНОТАЦІЯ

МИКИТЕНКО С. В. Державна політика ресурсозабезпечення каменеобробної галузі. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» – Поліський національний університет, Житомир, 2023.

Державна політика ресурсозабезпечення каменеобробної галузі є актуальним аспектом стратегічного управління в економіці країни. Ця анотація стисло висвітлює ключові аспекти та напрями державної політики, спрямованої на забезпечення стійкості та ефективності в каменеобробній індустрії.

Політика ресурсозабезпечення включає в себе питання видобутку, оброблення та використання каменю як стратегічного ресурсу. Вона орієнтується на забезпечення стійкого зростання галузі, оптимізацію використання ресурсів, екологічну сталість та конкурентоспроможність на міжнародному ринку.

До ключових завдань державної політики можуть входити розробка стратегій стимулювання інновацій у виробництві каменю, покращення технологічного обладнання, регулювання видобутку та впровадження стандартів екологічної безпеки. Також важливо враховувати соціальні аспекти, такі як створення робочих місць та забезпечення соціальної відповідальності галузі.

Аналіз та підтримка цієї політики може сприяти сталому розвитку каменеобробної галузі, забезпечуючи економічну вигоду та соціальний прогрес.

Ключові слова: державна політика, ресурсозабезпечення, каменеобробна галузь, стратегічне управління, екологічна стійкість, інновації, соціальний прогрес.

SUMMARY

MYKYTENKO S. State policy of resource supply of the stone processing industry. – Qualification work on manuscript rights.

Qualifying work for obtaining a master's degree in specialty 281 «Public management and administration» – Polish National University, Zhytomyr, 2023.

The state policy of resource supply of the stone processing industry is an urgent aspect of Strategic Management in the country's economy. This abstract briefly highlights key aspects and directions of public policy aimed at ensuring sustainability and efficiency in the stone processing industry.

The resource management policy includes the extraction, processing and use of stone as a strategic resource. It focuses on ensuring sustainable industry growth, optimizing resource use, environmental sustainability and competitiveness in the international market.

Key public policy objectives may include developing strategies to encourage innovation in stone production, improving technological equipment, regulating mining, and implementing environmental safety standards. It is also important to take into account social aspects, such as job creation and ensuring social responsibility in the industry.

Analysis and support of these policies can contribute to the sustainable development of the stone processing industry, ensuring economic benefits and social progress.

Keywords: state policy, resource supply, stone processing industry, strategic management, environmental sustainability, innovation, social progress.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. СТАН РОЗВИТКУ КАМЕНЕОБРОБНОЇ ГАЛУЗІ	8
1.1 Аналіз каменеобробної галузі України	8
1.2 Каменедобувна промисловість України: стан та ключові проблеми	12
Висновки до розділу 1	14
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РЕСУРСОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАМЕНЕОБРОБНОЇ ГАЛУЗІ	16
2.1 Родовища облицювального каменю та їх раціональне використання.....	16
2.2 Вектори державної політики у напрямку ресурсозабезпечення каменеобробної галузі.....	18
Висновки до розділу 2	24
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ КАМЕНЕОБРОБНОЇ ГАЛУЗІ ТА ЇХ РЕСУРСОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	25
3.1 Мета та завдання інноваційного розвитку підприємств каменеобробної галузі та їх ресурсозабезпечення	25
3.2 Рекомендації щодо підвищення конкурентноздатності галузі.....	29
Висновки до розділу 3	32
ВИСНОВКИ.....	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	35
ДОДАТКИ	39

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Ефективність функціонування економічних відносин України значною мірою залежить від сталого та збалансованого розвитку галузі в цілому. У свою чергу, каменеобробна галузь є невід'ємною частиною народногосподарського комплексу, оскільки не лише забезпечує значну частку валової продукції, а й створює робочі місця, має експортну орієнтацію та є джерелом значних надходжень до бюджету.

Каменеобробна промисловість є важливою галуззю для будівельного сектору, архітектури та ландшафтного дизайну. Розвиток цієї галузі може сприяти економічному зростанню та створенню нових робочих місць. Стратегічне значення ресурсів забезпечення галузі якісними та доступними ресурсами, такими як камінь, має стратегічне значення для розвитку будівельної інфраструктури та реалізації архітектурних проектів. Експлуатація природних ресурсів може мати великий вплив на навколишнє середовище. Спрямована політика може допомогти забезпечити сталий та екологічно безпечний розвиток галузі. Забезпечення галузі високоякісними та конкурентоспроможними ресурсами може допомогти підвищити її позиції на світовому ринку та привертати інвестиції. Застосування новітніх технологій у каменеобробній галузі може підвищити ефективність виробництва, зменшити вплив на довкілля та сприяти впровадженню нових видів продукції.

Отже, розробка та реалізація державної політики ресурсозабезпечення каменеобробної галузі є важливою для забезпечення її сталого розвитку, економічної стійкості та врахування екологічних аспектів.

Багатий сировинний потенціал галузі передбачає, насамперед, ефективне його використання для подальшого перспективного розвитку. В сучасних умовах основою прийняття управлінських рішень є аналіз стану та закономірностей динаміки розвитку промисловості, що актуалізує дослідження у вказаній галузі.

Мета дослідження: розглянути особливості державної політики ресурсозабезпечення каменеобробної галузі.

Завдання дослідження:

- проаналізувати особливості розвитку каменеобробної галузі на сучасному етапі;
- здійснити аналіз державної політики ресурсозабезпечення каменеобробної галузі;
- здійснити розробку стратегії підприємств каменеобробної галузі та їх ресурсозабезпечення.

Об'єкт дослідження – розвиток каменеобробної галузі на сучасному етапі.

Предмет дослідження – ресурсозабезпечення каменеобробної галузі.

Методи дослідження. Методика дослідження базується на застосуванні загальнонаукових методів дослідження, а саме: індукції і дедукції – для визначення особливостей розвитку розвитку каменеобробної галузі на сучасному етапі.; міждисциплінарного – для цілісного розгляду стійкого розвитку даної галузі; хронологічного – для вивчення показників імпорту та експорту природного каменю; аналізу та синтезу – для узагальнення результатів та розробки рекомендації щодо підвищення конкурентноздатності досліджуваної галузі.

Перелік публікацій автора за темою дослідження. Основні результати дослідження оприлюднені в трьох публікаціях тез науково-практичних конференцій.

Практичне значення отриманих результатів. Розроблена в рамках опрацювання теми стратегія інноваційного розвитку підприємств каменеобробної галузі та їх ресурсозабезпечення може бути втілення в практиці роботи підприємств даної галузі.

Елементи наукової новизни. У рамках дослідження було здійснено аналіз особливостей розвитку каменеобробної галузі на сучасному етапі; уперше

проаналізовано вектори державної політики у напрямку ресурсозабезпечення каменеобробної галузі.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів та висновків до них, загальних висновків та списку використаних джерел, що містить 40 найменувань. Загальний обсяг роботи – 34 сторінки.

РОЗДІЛ 1. СТАН РОЗВИТКУ КАМЕНЕОБРОБНОЇ ГАЛУЗІ

1.1. Аналіз каменеобробної галузі України

У довоєнний період, незважаючи на великі запаси покладів облицювального каменю в Україні, імпорт готових виробів і блоків переважав над експортом цієї категорії товарів. При цьому блоки та плити здебільшого експортуються необробленими [26]. Крім того, був помітний дефіцит окремих блоків облицювального каменю, що спричинило дисбаланс між камнедобувною та каменеобробною галузями та негативно вплинуло на ринок. А це свідчило про використання технічно застарілого обладнання, що призводить до погіршення якості продукції, зниження продуктивності, збільшення ручної праці та підвищення енерговитрат. Під час війни ця проблема лише загострюється через низку вагомих причин: нестача палива та робочих рук, перебудова транспортних і матеріально-технічних сполучень, збільшення вартості обладнання та інструментів [26].

Щоб полегшити роботу підприємств у період воєнного стану, уряд здійснив низку реформ і кроків, у тому числі на міжнародній арені, з метою відновлення та зміцнення діяльності промислових підприємств, які полягають у податкових та кредитних стимулах та міжнародній грантовій підтримці [36]. Відомо, що сектори економіки тісно пов'язані між собою, стан одного сектора впливає на всі інші. Таким чином, оцінюючи стан каменеобробної промисловості, необхідно застосовувати комплексний підхід з урахуванням усіх основних аспектів – економічного, технологічного та політичного [13].

Україна – одна з найбагатших на природні ресурси країн світу. На території нашої держави знаходяться найбільші в світі запаси декоративного облицювального каменю. Український кристалічний щит розкидається від Волині і до берегів Азовського моря шириною в майже 200 кілометрів.

Розвідані запаси блочного каменю складають близько 200 млн. м³. Щорічно видобуваючи і переробляючи в середньому біля мільйона тонн граніту (в одному кубометрі – близько 3 тонн), світова промисловість лише українського граніту могла б працювати 600 років [22]. За підрахунками американських експертів, в Україні є запаси декоративного облицювального каменю на суму близько 20 трильйонів доларів [37].

Нині в Україні відомо близько трьохсот родовищ і проявів декоративного каменю, з яких майже півтори сотні розробляються, загальний річний видобуток блоків на яких складає 150–160 тис. м³. В Україні до повномасштабного вторгнення працювало майже 800 каменеобробних підприємств різної потужності і різних форм власності, які щорічно виробляли близько 2,5 млн. м² виробів з декоративного каменю [17].

Маючи близько 4% світових запасів усього декоративного каменю, Україна виробляє лише 0,5% виробів з каменю від світового рівня. Імпорт виробів з каменю в Україну значно перевищує її експорт [9]. Так, у 2013 році спостерігалось зростання обсягів імпорту будівельного каменю. Обсяг імпорту за вісім місяців 2013 р. становив 21,4 млн дол., що на 33% більше обсягу відповідного періоду попереднього року [22]. Україна імпортує мрамур, граніт, сланець, вапняк та інші види каменю (базальт, лабрадорит, габро та ін.). Частка мрамору в структурі імпорту в 2013 році становила 73%, що на 7% більше, ніж у попередньому році. Частка граніту, навпаки, зменшилася на 7% і склала 15% від загального обсягу імпортованого каменю [22].

У період з 2014 по 2015 роки спостерігався незначний спад каменеобробного виробництва через нестабільну економічну ситуацію, яка склалася внаслідок російської агресії проти України [26]. Водночас каменеобробні підприємства реалізовували готову продукцію зі складів до налагодження ринку з країнами ЄС, про що свідчать дані щодо експорту готової продукції каменеобробного виробництва. Статистичний аналіз ринку декоративного каменю України за 2019–2021 роки, проведений на основі даних

Державної служби статистики України, показав, що в останні роки в Україні спостерігається спад експорту декоративного каменю.

З кожним роком Україна все активніше підтримує торгово-економічні відносини у сфері видобутку та обробки природного каменю з багатьма країнами світу, що приносить значні надходження до бюджету нашої держави. У 2019 році експортовано 64 952,1 тонни природного каменю; у блоках та продуктах на суму 14 810 753,8 \$, а в 2021 році – вже 3127,4 тонни на суму 706 626,7 \$. Як і у випадку з експортом, імпорт продукції скоротився. Так, у 2019 році було імпортовано 26 395,2 тонни природного каменю; у блоках та продуктах на суму 14 049 838,6 \$, а в 2021 році – вже 1 682,6 тонни на суму 1 235 675,0 \$. Це, безсумнівно, пов'язано з впливом захворюваності на COVID-19, який супроводжувався зупинкою інфраструктурних проєктів і заморожуванням будівництва в усьому світі. З початку пандемії (2020 рік) в Україні фіксується перевищення експорту над імпортом, що і викликало так званий дефіцит торгівлі на ринку натурального каменю. Однак у 2021 році спостерігається ефект відстроченого імпорту, що можна пояснити перевищенням імпорту природного каменю на суму 529 048,28 дол. [26]

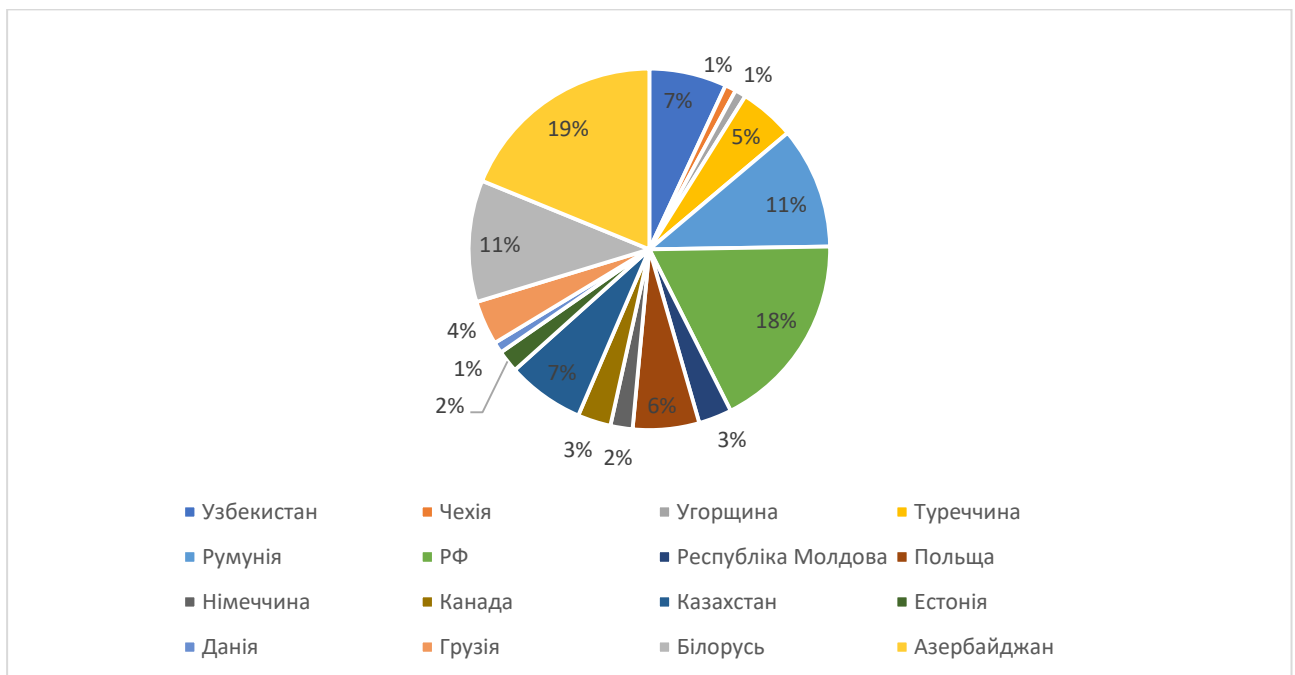

Рис. 1.1. Експорт природного каменю у 2021 р.

Джерело: [26]

Як видно з рисунку 1.1, експорт природного каменю до Російської Федерації та Білорусі відповідно становить 18 % та 11 %. У зв'язку з російською агресією проти України сучасні економічні відносини з вказаними країнами є неприйнятними. Враховуючи зазначене, експорт природного каменю суттєво зменшиться. Тому камінеобробні та камінедобувні підприємства України вимушені постійно рухатися до більшої відкритості в міжнародному просторі [26].

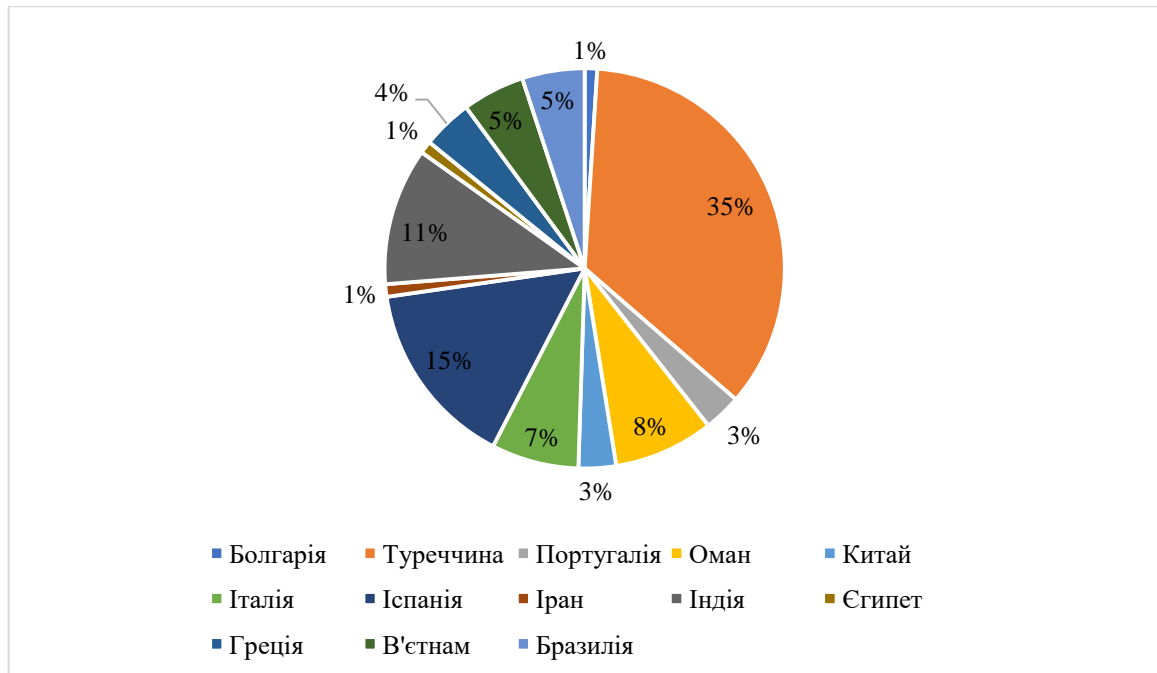

Рис. 1.2. Імпорт природного каменю у 2021 р.

Джерело: [26]

На сучасному етапі камінеобробна промисловість є важливою складовою промислового потенціалу країни. Але в Україні зі 110 розвіданих родовищ граніту розробляється трохи більше 40 [22]. Лідуючи у світі за запасами декоративного облицювального каменю, Україна посідає одне з останніх місць за його видобутком, а вітчизняна камінеобробна промисловість за темпами розвитку випереджає темпи зростання кар'єрної промисловості та, відповідно, відчуває значний дефіцит кам'яних блоків.

Основними причинами таких тенденцій розвитку камінедобувної та камінеобробної промисловості та їх підприємств є:

- відсутність передових технологій та обладнання;
- недостатня вивченість структур родовищ декоративного каменю;
- відсутність ефективних методів геометризації родовищ декоративного каменю для формування раціональних технологічних комплексів блокового видобутку;
- недостатня обґрунтованість технологічних рішень і параметрів та їх невідповідність структурам родовища [22].

В цілому, слід відмітити, що каменеобробна промисловість України є місткою та малоструктурованою. Це переважно малі підприємства, які не відчують конкуренції ні безпосередньо за ресурси, ні відповідно за ринки збуту. Але постійне зростання вимог до продукції, як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках, зростання конкуренції вимагають від каменеобробних підприємств проведення конверсії та автоматизації.

1.2. Каменедобувна промисловість України: стан та ключові проблеми

У 2020 році кількість функціонуючих суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності – видобування декоративного і будівельного каменю, гіпсу, вапняку, крейди та глинистого сланцю становила 463 одиниці, з них 21 фізична особа-підприємець. Так, у сфері різання, обробки та оздоблення декоративного та будівельного каменю функціонує 3123 одиниці, з них 2718 фізичних осіб-підприємців (рис. 1.3).

Як видно з рисунка 1.3, найбільше всього суб'єктів господарювання зосереджено у Житомирській обл., за добуванням будівельного та декоративного каменю, гіпсу, вапняку, крейди та глинистого сланцю цього суб'єктів господарювання – 27 %, а за різанням, оздобленням та обробленням декоративного та будівельного каменю – 36 %. Відповідно це можна пояснити

досить великою кількістю природного родовищ каменю на території Житомирської області.

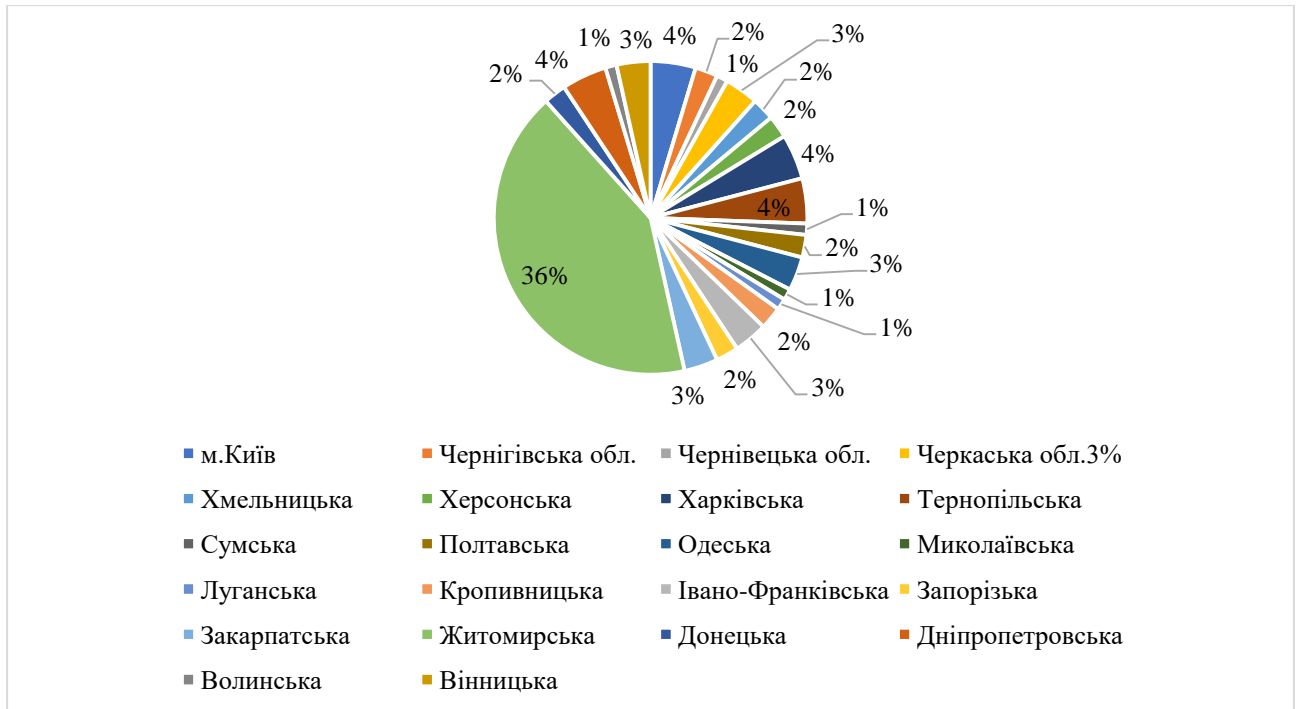

Рис. 1.3. Кількість діючих суб'єктів господарювання, що здійснюють добування декоративного та будівельного каменю, вапняку, гіпсу, крейди та глинистого сланцю

Джерело: [26]

Враховуючи всі можливі наслідки російської агресії на території України, кількість суб'єктів господарювання імовірно може скоротитися на 10% – у видобутку будівельного та декоративного каменю, гіпсу, вапняку, крейди та глинистого сланцю, на 20% – за різанням, оздобленням та обробленням декоративного та будівельного каменю, у зв'язку з проведенням агресивних військових дій на особливо небезпечних та тимчасово окупованих територіях. Також за даними Держстату проаналізовано обсяги виробленої та реалізованої продукції за видами економічної діяльності – добування будівельного та декоративного каменю, гіпсу, вапняку, крейди та глинистого сланцю та різання, оздоблення та обробки декоративного та будівельного каменю.

З 2014 року спостерігається зростання обсягів виробленої та реалізованої продукції в каменедобувній галузі. Проте, якщо порівнювати 2019 та 2020 роки, то спостерігалось зниження обсягів реалізованої та виробленої продукції, що також може свідчити про безпосередній вплив захворюваності на COVID-19 на гірничодобувну галузь України. При цьому, якщо порівнювати обсяги виробленої та реалізованої продукції, то обсяг виробленої продукції на 10% перевищує реалізовану, що свідчить про задоволення потреб ринку в даному виді господарської діяльності. Але кожні 2-3 роки відбувається вирівнювання обсягів виробленої і реалізованої продукції, при якому обсяг виробленої продукції на 1-2% перевищує реалізовану, що свідчить про дефіцит окремої сировини і скорочення виробництва в цьому промисловості.

Таким чином, каменедобувну промисловість України можна охарактеризувати порівняно невеликою кількістю підприємств, на відміну від каменеобробної промисловості. Статистика останніх років свідчить, що окремі види сировини реалізуються зі складів, але не поповнюються за рахунок видобутку, що є досить проблематичним в майбутній перспективі.

Висновки до розділу 1

Встановлено, що в Україні до повномасштабного вторгнення працювало майже 800 каменеобробних підприємств різної потужності і різних форм власності, які щорічно виробляли близько 2,5 млн. м² виробів з декоративного каменю.

Виявлено, що спостерігається суперечлива тенденція в даній галузі: лідируючи у світі за запасами декоративного облицювального каменю, Україна посідає одне з останніх місць за його видобутком, а вітчизняна каменеобробна промисловість за темпами розвитку випереджає темпи зростання кар'єрної промисловості та, відповідно, відчуває значний дефіцит кам'яних блоків.

Визначено, що з кожним роком Україна все активніше підтримує торгово-економічні відносини у сфері видобутку та обробки природного каменю з багатьма країнами світу, що приносить значні надходження до бюджету нашої держави, відповідно розвиток даної галузі в умовах війни є надзвичайно важливим.

Варто відзначити, що на відміну від камінеобробної промисловості, камінеобробна промисловість України характеризується відносно невеликою кількістю підприємств. З урахуванням можливих наслідків російської агресії проти України кількість бізнес-одиниць може скоротитися на 10 % – при видобутку декоративної та будівельної цегли, вапняку, гіпсу, гіпсової та сланцевої глини на 20 % – при різанні, обробці та оздобленні декоративної та будівельної цегли через те, що кількість бізнес-одиниць скоротиться на 10 %-при видобутку декоративної та будівельної цегли, вапняку, гіпсу, гіпсу та сланцевої глини - через те, що кількість бізнес - одиниць скоротиться на 10 %-при видобутку декоративної та будівельної цегли, вапняку, гіпсу, гіпсу і сланцевої глини-через зменшується на 10%.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РЕСУРСОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАМЕНЕОБРОБНОЇ ГАЛУЗІ

2.1. Родовища облицювального каменю та їх раціональне використання

Друге десятиліття ХХІ ст. характеризується низкою явищ як в європейському співтоваристві, так і в Україні, що зумовлюють необхідність нового погляду на наявні ресурси території як важливий фактор економічного розвитку. До таких слід віднести: зміну регіональної політики ЄС від політики «вирівнювання» до політики інтенсифікації розвитку регіонів шляхом підвищення ефективності використання власного, насамперед ресурсного, потенціалу. У рамках даної частини дослідження ми зупинимося на аналізі ключових векторів політики держави в даному напрямку.

За запасами облицювального природного каменю Житомирська область не має рівних в Україні, область займає лідируючі позиції не лише в країні, а й у Європі. Загальні запаси облицювального каменю в Україні оцінюються в майже 440 млн. м³. З усіх родовищ України частка запасів, що припадає на Житомирську область, становить: доломіту – 83,3 %, гранодіориту – 100 %, граніту – 14,3 %, габро – 84,1 %, лабрадориту – 93,3 %. У Житомирській області користувачам надано право на розробку 90 родовищ природного каменю з широким спектром колірних і декоративних властивостей із загальними запасами понад 140 млн. м³ [18].

У розробці задіяно понад 70 родовищ, що зосереджені у Володарсько-Волинському, Черняхівському, Коростишівському, Малинському, Житомирському, Коростенському районах. У 2015 році в області видобуто 4466,4 тис. м³ блоків з природного каменю, що становить 143,9 % від виробництва 2014 року та 66,7 % від загального виробництва цієї продукції в Україні – 6700,6 тис. м³ [18].

Габро – це другий після граніту декоративний камінь за обсягами видобутку в Україні. В останні роки, завдяки високій якості і декоративності, інтерес до цього матеріалу активно зростає. Запаси габро, граніту та лабрадориту становлять 147730 тис.м³ у Житомирській та 28931,5 тис.м³ у Закарпатській областях. Родовища габро розташовані майже в половині областей країни (регіони вказані в бік зменшення запасів) – у Кіровоградській, Житомирській, Миколаївській, Рівненській, Дніпропетровській, Донецькій, Черкаській, Запорізькій, Київській та Вінницькій областях. На території України виявлено 43931 тис. м³ запасів габро, з них розробляється близько 30804 тис. м³[28].

Родовища в Україні – Головинське, Бистриївське, Коростишівське, Буківське, Букінське, Добринське, Сліпчинське, Торчинське, Ямпільське, Кам'янобрідське, Юлькіївське, Кисорітське, Лугове, Шадурське, Якимівське, Іршицьке, Адамівське, Рудня-Шляхова, Гацьківське, Дерibasівське, Синій Камінь, Олександрівське, Північно-Слобідське, Писарівське, Шершнівське, Володимирське, Губенківське, Іванівське, Ісаківське, Теофіпольське [18].

Раціональне використання надр – це така система вимог виробничо-технічного, наукового та організаційного характеру, виконання яких забезпечить повне та комплексне використання ресурсів надр для забезпечення духовних і матеріальних потреб суспільства. Раціональне та розумне використання надр передбачає найбільш чітке вилучення корисних копалин в їх прямих геологічних контурах, що забезпечується відповідним зниженням рівня втрат корисних копалин на контакті з вміщуючими покривними і підстилаючими порожніми породами за рахунок застосування прогресивних технологій і їх постійного поліпшення під час розробки контактних зон; використання технологій та обладнання, що забезпечують максимальне вилучення кондиційної сировини.

Комплексне використання родовищ, видобутої мінеральної сировини та відходів гірничого виробництва сприятиме не тільки підвищенню його

ефективності, а й стане важливим фактором охорони навколишнього середовища.

2.2. Вектори державної політики у напрямку ресурсозабезпечення каменеобробної галузі

У нинішній ситуації вкрай важливо, щоб вітчизняні компанії могли працювати та експортувати свої товари за кордон підтримуючи економіку країни. Кам'яний сектор може відіграти особливу роль у даному напрямку. Українські райони видобутку природного каменю розташовані в районах на захід від Дніпра у Житомирській, Вінницькій, Черкаській, Кіровоградській, Дніпропетровській та Миколаївській областях. Всі ці території знаходяться під повним контролем української влади та не мають проблем із кількістю співробітників через воєнний стан.

Виняток росії як пункту призначення для експорту також не є непереборною проблемою, оскільки в останні роки перед початком повномасштабного вторгнення відбулося скорочення експорту граніту до Росії (приблизно до 30% загального обсягу до війни), а експорт на європейський ринок було збільшено до 70% [39].

Однак, логістична ситуація, яка склалася з початком повномасштабного вторгнення створює серйозні проблеми у кількох напрямках. Якщо раніше транспортування блоків до Вроцлава в Польщі коштувало 1000 євро, то з початком вторгнення ціна зросла до 2100 євро. А якщо поділити цю суму на 6 кубометрів гранітних блоків, то ціна одного кубометра українського граніту робить його непривабливою на ринку. Підприємці даної галузі прогнозують, що у якийсь момент, буде досягнуто межі, за якої країна більше не зможе конкурувати. При цьому досі важливими покупцями були країни Балтії, але все частіше з'являються постачальники з Португалії та Іспанії. Польща, фактично найважливіша країна-покупець каміння з України, стає конкуруючим

постачальником. Крім того, внутрішній ринок впав, каменеобробні підприємства, які колись діяли лише на території України, тепер зосередилися на міжнародному ринку і потребують підтримки держави в даному напрямку [39].

Для підтримки каменеобробної галузі ключову роль відіграє необхідність використання фінансових стимулів з боку держави в контексті прямої підтримки національної економіки в умовах війни. У цьому напрямку уряд здійснив низку реформ, а також кроків у міжнародному фінансовому просторі з метою відновлення та зміцнення економічної активності в даній галузі. В цілому усі інструменти підтримки вітчизняного бізнесу, які зараз впроваджуються в нашій країні, можна систематизувати за трьома основними групами: податкові пільги, кредитні інструменти та міжнародна фінансова підтримка. Зупинимося на їх аналізі.

З початком війни уряд України вніс зміни в *податкове законодавство* з метою зменшення податкового тиску на підприємницькі структури, створення сприятливих умов для відновлення господарської діяльності підприємствам і підприємцям. Так, відповідно до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства на період воєнного стану» від 24.03.2022 № 2142-IX [20], передбачено такі податкові пільги:

- розширення можливостей застосування платниками спрощеної системи оподаткування під час дії воєнного стану, а саме: платниками 3 групи можуть бути продавці підакцизних товарів, а також підприємства, доходи яких не відповідають встановленому ліміту, єдиний податок зі ставкою 2% від доходу (замість 18% від прибутку), при цьому такі платники не сплачують ПДВ в розмірі 20% з операцій в Україні, та кількість працівників необмежена;

- звільнення від обов'язку сплати та звітності з єдиного соціального внеску фізичних осіб – підприємців, що є платниками податку першої і другої груп оподаткування;

- відсутність прямих нарахувань та звільнень від сплати загального мінімального податкового зобов'язання за 2022-2023 роки;
- відсутність пені та штрафів по ЄСВ на плановий період дії правового режиму воєнного стану, надзвичайного стану та на протязі трьох місяців після припинення або скасування воєнного чи надзвичайного станів [19].

Відповідно до розвитку військової ситуації та визначення потреб і пріоритетів як військових, так і підприємницьких структур, було розроблено та затверджено ряд інших нормативно-правових актів, які визначили такі стимулюючі зміни в оподаткуванні:

- зниження ПДВ на внутрішні авіап перевезення з 20% до 7% до 31.12.2024;
- звільнення від оподаткування ПДВ ввезення на митну територію України товарів в митному режимі імпорту всіма суб'єктами господарювання, що є зареєстрованими платниками єдиного податку першої, другої і третьої груп, окрім платників, які залишилися платниками ПДВ [19].

Що стосується *кредитних інструментів*, запроваджених Україною після війни, то вони представлені двома спеціальними програмами, однак нас цікавить лише програма «Доступні кредити «5-7-9%» має на меті, що бізнес України будь-якої сфери, незалежно від обсягу річних доходу, під час дії воєнного стану та 1 місяць після припинення дії військового стану може отримати кредит під 0% на суму до 60 млн грн. так, після закінчення зазначеного періоду та до кінця терміну кредиту ставка за кредитом становитиме 5%. Кінцевий термін залежить від мети кредиту, а саме: 5 років для всіх інвестиційних кредитів на купівлю основних засобів; 3 роки для кредитів на поповнення наявних обігових коштів для підприємницької діяльності. Розмір гарантії кредиту 50 % від суми кредиту [19].

Міжнародна фінансова підтримка підприємницького сектору України в цілому та каменеобробної зокрема представлена в контексті таких заходів співпраці нашої держави з міжнародним співтовариством. 7 квітня 2022 року Міністр фінансів України та представники уряду Федеративної Республіки Німеччина та директор KfW у регіоні Східної Європи, Кавказу та Центральної

Азії підписали Угоду про надання кредиту в на суму 150 мільйонів євро. Термін кредиту – 15 років (пільговий період для відстрочення погашення основної суми – п'ять років) за плаваючою процентною ставкою з можливістю конвертації на фіксовану ставку після повного погашення кредиту. Передбачається, що кошти за цією позицією будуть спрямовані на відшкодування витрат уряду України на фінансування малого та середнього бізнесу [11].

8 квітня 2022 року Україна отримала грант від Європейської Комісії у розмірі 120 млн євро в рамках загального пакету екстреної фінансової допомоги Україні, оголошеного 24 січня 2022 року. Відповідно до Угоди про фінансування «Контракт про державотворення та зміцнення стабільності» підписаний 30 березня 2022 року» зазначена сума надається нашій державі безоплатно та безповоротно. Вони спрямовуватимуться до загального фонду державного бюджету для фінансування найбільш нагальних державних видатків, зокрема щодо забезпечення гарантованого соціального захисту громадян, функціонування критичної інфраструктури та сектору безпеки [23]. Також важливим був крок Світового банку, який прийняв додатковий пакет бюджетної підтримки України під назвою «Фінансування для відновлення України після надзвичайної економічної ситуації» або «Вільна Україна». Загальний обсяг фінансування – 489 млн дол. Пакет включає додатковий кредит у розмірі 350 мільйонів доларів. та гарантії на суму 139 млн дол., а також мобілізацію вільного фінансування на суму 134 млн дол. та паралельне фінансування у розмірі 100 млн. дол. США, таким чином загальна сума фінансування становить 723 млн. дол. [12].

Велику роль відіграє і кадрова підтримка камінеробної галузі. Для сприяння підвищенню працевлаштування тимчасово переміщених осіб держава надає компенсацію у розмірі 6,5 тис. грн. щомісячно за кожного працевлаштованого вимушеного переселенця під час дії воєнного стану та протягом 30 днів після його припинення. При цьому роботодавець зобов'язаний платити соціальне страхування за працевлаштовану особу; подати податкову

звітність; звернутися до центру зайнятості не раніше ніж через 5 днів після працевлаштування переселенця [19]. Відповідно сектор не відчуває труднощів з кадрами та отримує підтримку в їх матеріальному забезпеченні.

Також, у рамках 1 розділу нами було відзначено, що вітчизняна каменеобробна промисловість за темпами розвитку випереджає темпи зростання кар'єрної промисловості та, відповідно, відчуває значний дефіцит кам'яних блоків. Вирішення даного протиріччя в умовах військового стану є досить складним завданням та потребує перегляду існуючого законодавства. Оскільки, порядок отримання спецдозволів на підземні розробки корисних копалин залишився таким же, як і до введення воєнного стану. Ця процедура є неефективною і в даних умовах занадто довгою.

Так, потенційному надрокористувачу може знадобитися не менше року, щоб почати видобуток, і це дуже оптимістичний прогноз. Для прикладу розглянемо порядок отримання спеціального дозволу на користування корисними копалинами місцевого значення. У цьому випадку отримання спецдозволу на нове родовище включає наступні етапи:

1. Подача документів в Геонадра для отримання спецдозволу на геологічне вивчення.
2. Отримання погоджень від Міністерства природних ресурсів та місцевої та районної ради.
3. Підписання договору та отримання спецдозволу на геологічне вивчення
4. Геологорозвідка.
5. Державна експертиза та оцінка запасів в ДКЗ України, отримання протоколу ДКЗ.
6. Виконання протоколу та передача матеріалів розвідки до фондів (ДНВП «Геоінформ України»).
7. Отримання висновку з оцінки впливу на довкілля.
8. Повторна подача документів в Геонадра, тільки з метою отримання дозволу на видобуток.

9. Повторне отримання погодження Мінприроди та місцевої та районної ради.

10. Укладання договору та отримання спеціального дозволу на видобуток
Можливість створення нових гірничодобувних підприємств в Україні є досить трудомістким процесом, який потребує багато часу.

Ефективним рішенням зараз може бути максимальне спрощення отримання спецдозволів на надра та делегування повноважень щодо їх видачі місцевим військовим адміністраціям. Подібне рішення держава прийняла під час повені у 2008 році. Тоді багато підприємств отримали спецдозволи на видобуток сировини для виробництва будівельних матеріалів за спрощеною процедурою. Це дозволило швидко подолати наслідки руйнувань, уникнути дефіциту та, відповідно, завищення цін на будівельні матеріали [3].

Тому в умовах сучасності вкрай важливі умови військового протистояння України з російською агресією, відновлення і підтримка народного господарства, як економічної бази для забезпечення армії, населення і зміцнення фінансової незалежності країни. За підтримки міжнародних партнерів і на основі реформи податкового законодавства Україна вже зробила важливі кроки для фінансової підтримки секторів національної економіки в цілому і кам'яної промисловості зокрема, але ці ініціативи необхідно поглибити і розширити, щоб продовжити відновлення національної економіки. Розвиток і зміцнення власних економічних можливостей, повне усунення будь-яких економічних зв'язків з країнами-агресорами, розвиток європейського співробітництва за рахунок підйому вітчизняного виробника на новий рівень допоможуть не тільки прискорити перемоги і зупинити війну, а й закласти основу для економічного зростання і розвитку країни.

Висновки до розділу 2

Встановлено, що загальні запаси облицювального каменю в Україні оцінюються в майже 440 млн. м³. У розробці задіяно понад 70 родовищ, які зосереджені у Володарсько-Волинському, Черняхівському, Малинському, Коростишівському, Коростенському, Житомирському районах.

Визначено, що каменеобробні галузі регіону зацікавлені в розширенні збуту товарів за кордон. Однак, логістична ситуація, яка склалася з початком повномасштабного вторгнення створює серйозні проблеми, що негативно впливають на попит української продукції за кордоном. Крім того, внутрішній ринок впав, кам'яні компанії потребують підтримки держави щоб залишатися на ринку.

Для підтримки каменеобробної галузі ключову роль відіграє необхідність використання фінансових стимулів з боку держави в контексті підтримки національної економіки в умовах війни. У цьому напрямку уряд здійснив низку реформ, а також кроків у міжнародному фінансовому просторі з метою відновлення та зміцнення економічної активності в даній галузі: податкові пільги, кредитні інструменти та міжнародна фінансова підтримка.

РОЗДІЛ 3.

РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ КАМЕНЕОБРОБНОЇ ГАЛУЗІ ТА ЇХ РЕСУРСОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

3.1. Мета та завдання інноваційного розвитку підприємств каменеобробної галузі та їх ресурсозабезпечення

З початком повномасштабного вторгнення внутрішній ринок каменеобробної промисловості суттєво скоротився, кам'яні компанії, які колись діяли лише на території України, тепер зосередилися на зарубіжних країнах і потребують підтримки держави в переході на іноземний ринок та впровадження стратегії інноваційного розвитку підприємств з метою відповідності європейським стандартам ведення бізнесу та якості продукції.

Отримання конкурентної переваги на ринку можливо шляхом реалізації правильно обраної стратегії, яка втілює бачення компанії і максимізує її потенціал і ресурси. З точки зору інтенсивного розвитку підприємства найбільш перспективним є інноваційний розвиток. Це реалізація інноваційної стратегії розвитку, яка дозволить вам отримати значну перевагу на ринку, зміцнити і стійко зміцнити свої конкурентні позиції

Стратегічна мета інноваційного розвитку підприємств каменеобробної галузі полягає в переході на високотехнологічне виробництво відповідної якісної продукції. До головних завдань стратегії інноваційного розвитку варто віднести:

- безперервне удосконалення дизайну та підвищення якості продукції, що випускається (архітектурно-будівельна, декоративно-прикладне мистецтво, ювелірна справа та ін.) ;

- створення та впровадження нових ефективних виробничих технологій на базі високопродуктивного автоматизованого обладнання – пристроїв автоматичного керування тощо;

- широке застосування комп'ютерних систем для автоматизованого проектування складних виробів, технологічної підготовки їх прямого виробництва та управління технологічними та виробничими процесами;
- підвищення організаційної гнучкості виробництва при використанні нових інформаційно-комунікаційних технологій;
- інтеграція з каменедобувними підприємствами, з розробниками та постачальниками технологічного обладнання, також з основними споживачами виробів з каменю.

Важливим інструментом інноваційного розвитку переробного підприємств в каменеобробній галузі є налагодження коопераційних взаємозв'язків між каменедобувними та каменеобробними підприємствами, підприємствами машинобудування та гірничого машинобудування, які спеціалізуються на виробництві технологічного обладнання. Інтеграція цих підприємств в інноваційно-виробничі комплекси дозволить створити сучасне інноваційно-технологічне середовище для прямого розвитку виробничого потенціалу підприємств, формувати ефективну систему взаємовідносин між самостійними підприємствами, пов'язану з інноваційним розвитком логістичного процесу та уніфікації знань, які лежать в основі формування інноваційних потоків [22].

Об'єднання таких підприємств в єдину логістичну систему сприятиме прямій раціоналізації системи менеджменту матеріально-технічними потоками, відповідно мінімізації витрат, підвищенню інвестиційної привабливості підприємств, що, у свою чергу, і дозволить модернізувати виробництво, виготовляти високоякісну продукцію, конкурентоспроможну на міжнародному ринку [21].

Досвід провідних країн показує, що формування спеціалізованих підприємств, розташованих поблизу кар'єру, дозволяє значно знизити собівартість продукції [22]. Діяльність таких підприємств повинна бути спрямована на роботу тільки з одним матеріалом і випуск тільки одного виду простих виробів. Завдяки оптимізації всіх режимів різання, вибору

найефективнішого інструменту, максимізації продуктивності праці, економії сировини (дешева доставка, використання негабаритних, дрібних блоків, брухту), ефективної утилізації відходів, підприємство зможе досягти нижчої собівартості продукції.

Наступним інструментом сформованої стратегії інноваційного розвитку підприємств каменеобробної галузі є впровадження комп'ютерної системи управління та інформаційного забезпечення виробничої системи, яка забезпечує всі етапи життєвого циклу продукції. Комп'ютерно-інтегрована виробнича система (СІМ або СІМ), побудована на основі концепції ХСВ, повинна вирішувати такі завдання:

- вивчення ринку та пошук сегментів для ефективного розвитку (маркетинг);
- формулювання технічних вимог, розробка концепції та дизайн виробу;
- матеріально-технічне забезпечення виробництва;
- розробка технологічних процесів і підготовка виробництва;
- виготовлення деталей, складання або монтаж виробів;
- контроль, випробування та дослідження продукції, що випускається;
- експлуатація та обслуговування виробу;
- ремонт і реставрація виробів;
- демонтаж та утилізація відходів після закінчення терміну служби виробів [22].

Створення єдиного інформаційного простору сучасного каменеобробного підприємства, а також можливість включення в дане середовище співпідрядників, постачальників і замовників продукції має здійснюватися за допомогою комп'ютерних засобів управління даними про продукцію.

Такі засоби наявні в інтегрованих комп'ютерних системах конструкторсько-технологічного проектування, підготовки та менеджменту виробництвом різних виробів (програмні комплекси типу CAE-CAD-CAM-PDM-ERP) [22]. Головними заходами стратегії інноваційного розвитку є технічна трансформація підприємств, удосконалення технологій переробки,

створення бренду каменю. Їх реалізація потребує залучення фінансових ресурсів, які можна отримати на основі державного кредитування.

Щоб забезпечити інноваційний розвиток компанії, ми пропонуємо перехід до інноваційної інвестиційної моделі для фінансового захисту. У такій моделі Інновація буде об'єктом, що вимагає інвестицій. У цьому випадку підвищується інвестиційна привабливість підприємства або проекту, а інвестор є третьою стороною у взаєминах між замовником і виробником. Отже, необхідно враховувати фінансові структури з такими відносинами [2]. Перспективно залучення венчурних інвесторів. Слід зазначити, що курс на інноваційний розвиток каменеобробних підприємств потребує державної підтримки. Основними стимулами для компаній, які визначили стадію свого розвитку як інноваційну, є податкові знижки, пільгові податки, пільгові кредити, податкові канікули і т.д. з боку держави.

Тому каменеобробні підприємства знаходяться в складній ситуації в умовах сучасного розвитку. Вони вимагають технічного переозброєння, вдосконалення технологій обробки, брендуння, оновлення виробничих ліній і так далі. Найважливіший спосіб подальшого розвитку цих компаній-перехід на інноваційний шлях розвитку. Інноваційна стратегія розвитку каменеобробного підприємства повинна бути спрямована на налагодження високотехнологічного виробництва високоякісної продукції. Цього можна досягти за рахунок інтеграції підприємств з обробки каменю, каменеобробних підприємств, машинобудівного та інноваційного секторів (спеціальних наукових установ), створення спеціалізованих підприємств поблизу кар'єрів, впровадження інтегрованої з комп'ютером виробничої системи та переходу до інноваційної інвестиційної моделі фінансової підтримки інноваційного розвитку.

3.2. Рекомендації щодо підвищення конкурентноздатності галузі

Основні рекомендації щодо підвищення конкурентоспроможності галузі зводяться до необхідності:

- встановлення балансу між обсягами видобутку блочної сировини та її переробки;
- створення в Україні двох-трьох блочних баз як умови стабільного функціонування внутрішнього та зовнішнього ринку блоків та виробів з них;
- удосконалення існуючих та впровадження нових технологій видобутку блоків декоративного та облицювального каменю;
- вибір, прискорена оцінка та розробка пріоритетних родовищ кольорового каменю, які можуть бути конкурентоспроможними та відповідати сучасним потребам ринку;
- оперативне освоєння нових і раніше відомих родовищ дефіцитної сировини;
- розвиток геотуризму та колекційного бізнесу, який може стати дуже перспективним та прибутковим;
- забезпечення сертифікації українського каменю і виробів з нього, міжнародної реєстрації щодо відповідних торгових марок та включення їх до світових каталогів;
- створення нормативно-правових документів, що регламентують раціональне використання сировинних ресурсів держави;
- удосконалення системи ліцензій на розробку родовищ та заборони вибіркової розробки ділянок родовищ блокового каменю;
- удосконалення методики встановлення індикативних (мінімальних) цін або повне їх скасування;
- створення маркетингових та сертифікаційних центрів, торгово-промислових палат з метою покращення збуту бруцатого каменю та виробів з нього;

- розроблення державної конструктивної економічної та правової політики щодо розвитку каменедобувної та каменеобробної промисловості країни та реалізації виробів з каменю на внутрішньому та світовому ринках;
- забезпечення в країні вимог щодо обов'язкової переробки кам'яної сировини та відходів виробництва каменедобувних і каменеобробних підприємств;
- створення пілотних підприємств, які б змогли забезпечити своєчасне та якісне виробництво різноманітної конкурентоспроможної високоякісної продукції з каменю (насамперед для зовнішнього ринку);
- усунення на державному рівні фінансово-економічних факторів, що негативно впливають на ефективність каменедобувної та каменеобробної промисловості;
- створення існуючих сприятливих умов для залучення іноземних та вітчизняних недержавних інвестицій у розвиток підприємництва в каменедобувній та каменеобробній промисловості;
- державна підтримка розвитку каменедобувних і каменеобробних підприємств різних форм власності на основі раціонального законодавства, пільгових умов інвестування, міжнародного співробітництва;
- створення та виробництво на вітчизняних заводах високоефективного обладнання для добування блоків природного каменю;
- виготовлення запасних частин, вузлів та агрегатів для імпортного обладнання на вітчизняних машинобудівних заводах для відновлення застарілого імпортного обладнання, для якого країни-імпортери не виробляють ці запчастини;
- розробка та налагодження виробництва високоефективних інструментів і технологічних матеріалів для видобутку та обробки природного каменю;
- збільшення внутрішнього споживання виробів з каменю;
- створення умов для залучення іноземних покупців на вироби з каменю;

- визначення точок беззбитковості всіх каменедобувних і каменеобробних підприємств та обсягів внутрішнього споживання та експорту виробів з каменю;
- підвищення іміджу України як постачальника декоративного каміння та виробів з нього на світовому ринку;
- забезпечення скоординованих та рішучих дій основних виробників та експортерів української кам'яної продукції щодо реєстрації торгових марок каменю за кольором, текстурою та місцем походження;
- створення незалежних органів експертизи та акредитованого ними інституту експертів, які б завжди підтверджували українське походження виробів з каменю відповідним сертифікатом;
- розширення всебічного та ґрунтовного вивчення історико-культурних традицій українського та інших народів у галузі обробки та використання дорогоцінного та декоративного каміння;
- радикальна трансформація системи управління з метою підвищення рейтингу каменедобувної та каменеобробної галузі України на світовому ринку каменю;
- розширення інфраструктури ринку кам'яного бізнесу та підвищення ефективності його роботи;
- забезпечення на державному рівні підготовки кадрів вищої кваліфікації з видобутку та обробки каменю (на рівнях спеціаліст, молодший спеціаліст, робітник);
- підвищення рівня та ефективності наукових досліджень з проблем видобутку та обробки каменю;
- забезпечення широкої мережі рекламних заходів кам'яного бізнесу в країні;
- забезпечення системи державної реєстрації географічних, власних і комерційних назв каменів в Україні;
- виведення «малого» та «середнього» бізнесу з тіньових структур економіки;

- розробка та впровадження у виробництво високоефективної діагностики дефектів блоків і виробів із кам'яної та ювелірної сировини;
- забезпечення високих науково-технічних розробок з управління декоративністю каменю з використанням хімічних, термічних, фізичних та інших методів оздоблення.

Висновки до розділу 3

Визначено, що основним шляхом подальшого розвитку підприємств каменеобробної галузі є перехід на інноваційний шлях розвитку. Стратегія якого має бути спрямована на налагодження високотехнологічного виробництва якісної продукції та може бути досягнута шляхом інтеграції каменедобувних підприємств, каменеобробних підприємств, підприємств машинобудування та інноваційного сектору (спеціальних наукових установ), створення спеціалізованих та розташованих біля кар'єрів підприємств, упровадження комп'ютерно-інтегрованої виробничої системи, та переходу на новітню інноваційно-інвестиційну модель фінансового забезпечення інноваційного розвитку.

Основні рекомендації щодо підвищення конкурентоспроможності галузі зводяться до необхідності: встановлення балансу між обсягами видобутку блочної сировини та її переробки; створення в Україні двох-трьох блочних баз як умови стабільного функціонування внутрішнього та зовнішнього ринку блоків та виробів з них; удосконалення існуючих та впровадження нових технологій видобутку блоків декоративного та облицювального каменю; удосконалення системи ліцензій на розробку родовищ та заборони вибіркової розробки ділянок родовищ блокового каменю.

ВИСНОВКИ

1. Каменеобробна промисловість є важливою складовою промислового потенціалу країни. Але в Україні зі 110 розвіданих родовищ граніту розробляється трохи більше 40. Лідируючи у світі за запасами декоративного облицювального каменю, Україна займає одне з останніх місць за його видобутком, а вітчизняна каменеобробна промисловість за темпами розвитку випереджає темпи зростання кар'єрної промисловості та, відповідно, відчуває значний дефіцит кам'яних блоків. Основними причинами таких тенденцій розвитку каменедобувної та каменеобробної промисловості та їх підприємств є: брак передових технологій та відповідного обладнання; недостатня вивченість структур родовищ декоративного каменю; відсутність ефективних методів геометризації родовищ декоративного каменю для формування раціональних технологічних комплексів блокового видобутку; недостатня обґрунтованість технологічних рішень і параметрів та їх невідповідність структурам родовища.

2. Каменеобробні підприємства, які колись діяли лише на території України, тепер зосередилися на міжнародному ринку і потребують підтримки держави в даному напрямку. Для підтримки каменеобробної галузі уряд здійснив низку реформ, а також кроків у міжнародному фінансовому просторі з метою відновлення та зміцнення економічної активності в даній галузі. З початком війни уряд України вніс зміни в *податкове законодавство* з метою зменшення податкового тиску на підприємницькі структури, створення сприятливих умов для відновлення господарської діяльності. Була введена програма «Доступні кредити «5-7-9%», яка передбачає, що бізнес України будь-якої сфери, не зважаючи на обсяг річних доходів, під час дії воєнного стану та 1 місяць після його припинення зможе отримати кредит під 0% на суму до 60 млн грн. (дані кошти можуть бути використані для модернізації каменеобробних підприємств та переорієнтації на міжнародний ринок). Міжнародна фінансова підтримка підприємницького сектору України в цілому та каменеобробної

зокрема представлена в контексті співпраці нашої держави з міжнародним співтовариством та надання фінансової підтримки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андріївський І.Д. Сучасний стан і перспективи розвитку добувної промисловості України. *Мінеральні ресурси України*. 2011. № 3. С. 8–14.
2. Бояринова К. О. Інноваційний розвиток підприємств машинобудування на засадах нооуправління. *Проблеми економіки*. 2014 . № 2. С.230- 235
3. Видобувна промисловість під час воєнного стану. URL: <http://surl.li/ol> (дата звернення:17.12.2023)
4. Гайко І. Україна: видобувна промисловість. URL: <http://surl.li/olcmu>(дата звернення:17.12.2023)
5. Державний геологічний портал. URL: <https://www.nadra.gov.ua/> (дата звернення:17.12.2023)
6. Жосан Г.В. Менеджмент персоналу в умовах постпандемії та воєнного стану в Україні. *Таврійський науковий вісник*. Сер. : Економіка. 2022. № 12. pp. 46–51.
7. Закон України “Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період воєнного стану”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20#Text> (дата звернення:17.12.2023)
8. Золотарьова О. Ринок природного будівельного каменю в Україні. *Товари і ринки*. 2018. № 1. pp. 60–74.
9. Криворучко А. О.. Обґрунтування методики геометризації габроїдних порід на основі визначення та оцінки показників структури та декоративності : Дис... канд. наук: 05.15.01.2006.
10. Мельник А. Управління ресурсами території в контексті європейської та національної політики регіонального розвитку. URL: <http://surl.li/olbvy> (дата звернення:17.12.2023)
11. Мінфін: Україна отримає від KfW 150 млн євро для фінансування соціальних видатків. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-ukrayina->

otrimaye-vid-kfw-150-mln-yevro-dlya-finansuvannyasocialnih-vidatkiv (дата звернення:17.12.2023)

12.На оборону в проєкті бюджету-2022 передбачено «рекордну суму» – Міноборони.URL: <http://surl.li/olcnz> (дата звернення:17.12.2023)

13.Обґрунтування рекомендацій щодо забезпечення енергетичної безпеки держави в рамках підвищення рівня її воєнної безпеки та стабільності національної економіки / A.Solomitsky, O.Semenenko, P.Onofriichuk and other. *Journal of Scientific Papers «Social development and Security»*. 2022. № 12 (2). P. 44–56.

14.Орлова К. Стан та перспективи розвитку підприємств добувної промисловості.URL: <https://acadrev.duan.edu.ua/images/PDF/2012/1/15.pdf> (дата звернення:17.12.2023)

15.Полуніна Г. В., Башкірова Г. О., Коваль О. М. та ін. Мінеральні ресурси України. Київ : Державне науково-виробниче підприємство «Державний інформаційний геологічний фонд України», 2020. 270 с.

16. Полякова Ю.В. Вітчизняна промисловість в умовах глобалізації: національний та регіональний вимір. *Вісник ЛТЕУ Економічні науки*. 2022. № 66. pp. 29–35.

17.Проектування каменеобробних підприємств. Ч. II : навч.посібник / С.С. Іськов, В.В. Коробійчук, В.Г. Кравець,Р.В. Соболевський, А.О. Криворучко, О.М. Толкач. Житомир: ЖДТУ, 2018. 248 с.

18.Родовища облицювального каменю габро в Житомирській області та їх раціональне використання.URL:<https://conf.ztu.edu.ua/wpcontent/uploads/2017/05/56.pdf> (дата звернення:17.12.2023)

19.Сақун О. С., Щур Р. І., Мацьків В. В. Фінансові аспекти підтримки бізнес-сектору України в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2022. Вип. 18(1). С. 50-60.

20.Територіальний розвиток та регіональна політика в Україні : наук. доп. НАН України ; ДІ “Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього” НАН України ; наук. ред.. В. С. Кравців. Львів, 2016. 218 с.

21.Толстова А.В. Антикризова модель економічного розвитку сучасної України та її інвестиційне забезпечення. *Вісник економіки транспорту і промисловості*.2013. №44. С. 20-26.

22.Толстова А.В. Теоретичні аспекти формування стратегії інноваційного розвитку підприємств каменеобробної галузі.URL: <http://surl.li/okdqx> (дата звернення:17.12.2023)

23.Україна отримала від ЄС 120 млн євро грантової допомоги. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/04/8/7137472/> (дата звернення:17.12.2023)

24.Україна. 30 років незалежності. Стислий довідник. За ред. д. і. н., проф. Киридон А. М. Київ : Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2021. 536 с.

25.Управління конкурентоздатністю підприємства у воєнний період. Є. Бельтюков, М. Войнаренко, О. Гончар та ін. *Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України* : зб. наук. пр. X Міжнар. наук.-практ. конф. Вінниця, 100 с.

26.Шамрай В., Мельник-Шамрай В., Шкабара Ю., Микитенко С., Ігнатюк Р. Аналіз сучасного стану каменедобувної та каменеобробної галузі України. *Технічна інженерія*. № 2 (90) 2022. С.193-199.

27.Шульгіна, Л.М., Юхименко В.В. Інноваційний розвиток підприємств: формування стратегій: монографія. *Нау. техн. ун-т України «КПІ»*. К.: Univest PrePress, 2015. 212 с.

28.Başol K. Leading of Development Process; Natural Process. *Journal of Social Sciences and Humanities Researches*. 2005. № 14. pp. 61–71.

29.BMBC Group відновила експорт українського лабрадориту до Китаю.URL: <https://nadra.info/2022/06/bmbc-group-resumed-exports-of-ukrainian-labradorite-blue-eyes-to-china/> (дата звернення:17.12.2023)

30. Ekinçioğlu G. Değerlendirme: 2020 Yılı Türkiye Doğal Taş Sektörü. *Uluslararası Mermer ve Doğal Taş Kongresi ve Sergisi, 10-11 Aralık*. Diyarbakır, 2021. P. 127–136.

31.Füssel H. Adaptation planning for climate change: concepts, assessment approaches, and key lessons. *Sustainability Science*. 2007. № 2. pp. 265–275.

32.Hall C.M. Pandemics, transformations and tourism: be careful what you wish for. *Tourism Geographies*. 2020. № 22 (3). pp. 577–598.

33. Helson H. Adaptation-level as a basis for a quantitative theory of frames of reference. *Psychological Review*. 1948. № 66 (6). pp. 97–331.

34.New dawn for Ukraine.URL: <https://www.litosonline.com/en/article/new-dawn-ukraine> (дата звернення:17.12.2023)

35.Pivnyak G. G., Shashenko O. M. Innovations and Safety for Coal Mines in Ukraine. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*. 2015. № 6. P. 118–121.

36.Sakun O.S. Фінансові аспекти підтримки бізнес-сектору України в умовах воєнного стану. *The actual problems of regional economy development*. 2022. № 1 (18). P. 50–60.

37.Sherstyukova K., Prodanova L. Distribution and redistribution of natural resource rent: opportunities of national rental fund.URL: <http://surl.li/okdvn> (дата звернення:17.12.2023)

38.The stone industry in the Ukraine. URL: <http://surl.li/olcqc> (дата звернення:17.12.2023)

39.The stone sector of Ukraine, located in the regions west of the Dnieper River, continues to operate despite the war and is looking for export partners in the West.URL: <https://www.stone-ideas.com/95191/stone-sector-of-ukraine/> (дата звернення:17.12.2023)

40.Ukrainian dimension stone industry: Problems and solutions. URL: <http://surl.li/olcqk>(дата звернення:17.12.2023)